مجلـه‌ی توسـعـه‌ی آمـــوزش در علـوم پزشـکی زنجـان
دوره‌ی ۱، شماره‌ی ۱، پاییز و زمستان ۸۷، صفحات ۳۷ تا ۴۱

میزان تطابق نتایج نظرسنجي از دانشجویان با نتایج نظرسنجي از مدیران‌گروه‌هاي آموزشي در ارزشیابي فعالیت‌هاي آموزشي اعضاي هیأت علمي دانشگاه علوم پزشکي زنجان از سال ۸۴ تا ۸۵

عباس عزت‌شوکتی[۱]، دکتر عباسعلی نوریان[۲]، دکتر سید نورالدین موسوی‌نسب[۳]

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی، معاونت آموزشی nourian@zums.ac.ir

چکیده

زمینه و هدف: *یکی از روش‌های ارتقای کیفیت آموزش، ارزشیابی از فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی است. دانشجویان و مدیران گروه‌ها مناسب‌ترین مراجع برای ارزیابی فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی می‌باشند. میزان مطابقت نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌ها با نتایج نظرسنجی از دانشجویان تا حدی بیانگر میزان دقت و صداقت دانشجویان و مدیران گروه‌ها در ارزشیابی اعضای هیأت علمی است. این تحقیق به منظور تعیین میزان تطابق نتایج نظرسنجی از دانشجویان با نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌ها در ارزشیابی اعضای هیأت علمی صورت گرفته است.*

روش‌بررسی: *در این مطالعه، نظرسنجی‌ها با استفاده از پرسشنامه انجام شد. پرسشنامه‌ی نظرسنجی از مدیران گروه‌ها دارای ۱۸ سؤوال، پرسشنامه‌ی نظرسنجی از دانشجویان حاوی ۱۶ سؤوال و پرسشنامه‌ی نظرسنجی از کارآموزان و کارورزان شامل ۲۸ موضوع بود. روایی فرم‌ها توسط مدیران گروه‌ها، کارشناسان ارزشیابی دانشگاه و همچنین توسط افراد صاحب‌نظر مورد ارزیابی قرار گرفته و پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون مجدد تأیید شدند. گستره‌ی گزینه‌های پرسشنامه‌ها بر اساس مقیاس لیکرات انجام گرفت. در کل تعداد ۲۵ مدیرگروه آموزشی (از ۱۰۶ نفر اعضای هیأت علمی واجد شرایط) و ۹۲۱ دانشجو از ۱۱۰۰ دانشجوی پیش‌بینی شده پرسشنامه را تکمیل نمودند. تجزیه و تحلیل داده با استفاده از نرم‌افزار SPSS صورت گرفته است.*

یافته‌ها: *یافته‌ها نشان می‌دهد نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌ها با نتایج نظرسنجی از دانشجویان در ارزشیابی استادان در ۶۱ درصد اعضای هیأت علمی عضو جامعه مورد مطالعه با هم مطابقت دارند. دانشجویان و مدیران گروه‌های آموزشی، هر یک انتظاراتی از اعضای هیات علمی دارند که این انتظارات کاملا در یک راستا نیستند و اصولا معیارهای آن‌ها نیز برای ارزیابی اعضای هیأت علمی متفاوت می‌باشد. با این توضیح نتایج نظرسنجی از آن‌ها نیز تطبیق صددرصد نخواهند داشت و میزان تطبیق محاسبه شده (۶۱ درصد) با حداکثر تعدیل شده قابل‌تجزیه و تحلیل خواهد بود. در آنالیز نتایج ارزشیابی، میزان تطبیق نتایج نظرسنجی‌ها هر اندازه بالاتر و به اپتیمم نزدیکتر باشد، حاکی از این است که ارزیابی اعضای هیات علمی توسط دانشجویان و مدیران گروه‌ها با دقت و صداقت بیشتری انجام گرفته است.*

نتیجه‌گیری: *به نظر می‌رسد برگزاری کارگاه‌های آموزشی، حمایت‌های مادی و معنوی از اعضای هیأت علمی، کاهش واحدهای اضافی تدریس (تا حد موظفی)، تبیین اهداف ارزشیابی (برای دانشجویان، مدیران گروه‌ها و اعضای هیأت علمی)، اعطای فرصت مطالعاتی، کاهش تعارضات بین مدیر و اعضای گروه از جمله اقداماتی می‌باشند که می‌توانند میزان تطابق را بهبود بخشند. به منظور ارتقای سیستم آنالیز نتایج ارزشیابی توصیه می‌شود روش تطابق نتایج و روش تعدیل حداکثر تطبیق در تحلیل نتایج ارزشیابی به کار گرفته شود.*

واژگان کلیدی: تطبیق، ارزشیابی، دانشجویان، تطابق، اعضای هیأت علمی

۱- کارشناس مدیریت آموزشی، کارشناس مسئول ارزشیابی دانشگاه علوم پزشکی زنجان
۲- دکترای تخصصی انگل‌شناسی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان
۳- دکترای آمار حیاتی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.4.5]

مقدمه

ابزارهای اندازه‌گیری فیزیکی تقریبا تحت‌تأثیر عوامل زمان و مکان قرار نمی‌گیرند. اندازه‌گیری‌های کمی برای همه‌ی کاربران آن مفهوم یکسان و ثابتی دارند. برای ارزیابی فعالیت‌های کیفی ابزارهای مادی دقیق و صددرصد قابل‌اعتمادی وجود ندارد. ارزیابی فعالیت‌های کیفی، یک ارزیابی نسبی است. میزان دقت ارزیابی‌های کیفی به دقت سازوکاری بستگی دارد که ارزیاب برای ارزیابی یک فعالیت کیفی، طراحی و ایجاد می‌نماید. نتایج ارزیابی‌های کیفی قابل‌تفسیر است و این تفسیر به سطح آگاهی تحلیل‌کننده بستگی دارد (۱). اعضای هیأت علمی به فعالیت‌های حرفه‌ای مختلفی مشغول کار می‌باشند که فعالیت‌های آموزشی ازجمله این فعالیت‌ها است. ارزشیابی از فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی یکی از راه‌های ارتقای کیفیت آموزش می‌باشد. ارزشیابی فعالیت‌های آموزشی می‌تواند توسط دانشجویان و مدیریت آموزش انجام گیرد. مدیرگروه آموزشی، معاون آموزشی و رییس دانشکده، مدیریت آموزش را تشکیل می‌دهند. مدیران گروه‌های آموزشی و دانشجویان مناسب‌ترین مراجع برای ارزیابی فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی می‌باشند (۲). میزان مطابقت نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌های آموزشی با نتایج نظرسنجی از دانشجویان تا حدی بیانگر میزان دقت و صداقت دانشجویان و مدیران گروه‌های آموزشی در ارزشیابی اعضای هیأت علمی است. این تحقیق به منظور تعیین میزان تطابق نتایج نظرسنجی از دانشجویان با نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌ها در ارزشیابی اعضای هیأت علمی صورت گرفته است. در این تحقیق واژه‌ی مدیریت آموزش، مترادف با مدیرگروه آموزشی به‌کار رفته است.

روش بررسي

در این مطالعه، نظرسنجی‌ها با استفاده از پرسشنامه انجام شد. پاسخ سؤال‌ها ۵ گزینه‌ای بودند. عناوین گزینه‌ها تقریبا همیشه، اغلب، گاهی، به ندرت و تقریبا به ندرت بود. روایی فرم‌ها توسط مدیران گروه‌ها، کارشناسان ارزشیابی دانشگاه و همچنین توسط افراد صاحب‌نظر مورد ارزیابی قرار گرفت. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون مجدد تأیید شد. این مطالعه در مقاطع نیم‌سال‌های اول و دوم سال تحصیلی ۸۴ تا ۸۵ انجام شد. در این تحقیق اصطلاح تطبیق به این معنی است که هر دو نمره‌ی ارزشیابی دانشجویی و مدیریتی یک عضو هیأت علمی در یک نیم‌سال تحصیلی، بالاتر، پایین‌تر یا مساوی میانگین نمره‌های ارزشیابی اعضای گروه باشد. گروه هدف از اعضای هیأت علمی‌ای تشکیل شده است که در یک سال تحصیلی هر دو نمره‌ی ارزشیابی دانشجویی و مدیریتی را داشته‌اند. اعضای هیأت علمی که در حال مأموریت آموزشی یا در فرصت مطالعاتی بوده‌اند یا افرادی که برای کیفیت فعالیت آموزشی خود یکی از دو نظریه‌ی دانشجویی یا مدیریتی را نداشته‌اند، از جامعه‌ی مورد مطالعه حذف شدند. همچنین افرادی که به عنوان همکار هیأت علمی با دانشگاه همکاری داشته‌اند، عضو گروه هدف قرار نگرفتند. در این مطالعه فقط یکی از دروس تدریس شده اعضای هیأت علمی جهت نظرسنجی انتخاب شد. تعداد کل اعضای هیأت علمی اعم از رسمی، رسمی- آزمایشی و پیمانی ۱۴۷ نفر و تعداد اعضای هیأت علمی واجد شرایط برای این طرح با توجه به مراتب فوق ۱۰۶ نفر بود (۳۲ نفر زن و ۷۴ نفر مرد). جمعا ۲۵ مدیرگروه آموزشی (از ۲۷ گروه) در نظرسنجی‌های به عمل آمده شرکت داشتند. تعداد ۱۱۰۰ دانشجو جهت شرکت در نظرسنجی‌ها پیش‌بینی شده بود که ۸۳/۷۳ درصد (۹۲۱ نفر) آن‌ها فرم نظرسنجی را تکمیل و عودت نمودند.

تجزیه و تحلیل داده با استفاده از شاخص مرکزی و محاسبه‌ی درصد فراوانی و با به‌کارگیری نرم‌افزار SPSS صورت گرفت.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.4.5]

یافته‌ها

نظرسنجی‌های به عمل آمده از دانشجویان و مدیران گروه‌های آموزشی در سال تحصیلی ۸۴ تا ۸۵ نشان می‌دهد میانگین نمره‌های ارزشیابی اعضای هیأت علمی جامعه‌ی مورد مطالعه در نیم‌سال اول به ترتیب ۸۲/۷۰ و ۸۸/۵۰ و حد متوسط آن‌ها ۸۵/۶۰ و در نیم‌سال دوم به ترتیب ۸۳/۵۸ و ۹۱/۱۷ و معدل آن‌ها ۸۷/۳۸ می‌باشد (جدول ۱). همچنین این تحقیق نشان می‌دهد نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌ها و نتایج نظرسنجی از دانشجویان در ارزیابی اعضای هیأت علمی عضو جامعه تحت مطالعه در نیم‌سال اول و هم در نیم‌سال دوم، ۶۱ درصد با هم مطابقت دارند (جدول ۲)

جدول ۱: میانگین نمره‌ی ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان و مدیریت آموزش دانشگاه علوم پزشکی زنجان در سال تحصیلی۸۴ تا ۸۵

نام دانشکده	نیم‌سال اول			نیم‌سال دوم		
	تعداد اعضای هیأت علمی	میانگین نمره‌ی ارزشیابی استادان توسط دانشجویان	میانگین نمره‌ی ارزشیابی استادان توسط مدیریت	تعداد اعضای هیأت علمی	میانگین نمره‌ی ارزشیابی استادان توسط دانشجویان	میانگین نمره ارزشیابی استادان توسط مدیریت
دانشکده‌ی پزشکی (بالینی)	۵۰	۸۲/۶۳	۸۹/۰۲	۴۸	۸۴	۹۰/۱۱
دانشکده‌ی پزشکی (علوم پایه)	۲۹	۸۴/۲۱	۸۶/۹۳	۳۴	۸۴/۱۱	۹۲/۰۳
دانشکده‌ی پرستاری و مامایی	۱۱	۸۰/۵۲	۸۹/۶۹	۱۵	۸۲/۶۱	۹۱/۵۵
دانشکده‌ی پیراپزشکی	۷	۸۰/۳۸	۸۹/۴۱	۹	۸۰/۹۳	۹۲/۹۵
کل دانشگاه	۹۷	۸۲/۷۰	۸۸/۵۰	۱۰۶	۸۳/۵۸	۹۱/۱۷
میانگین نمره		۸۵/۶۰			۸۷/۳۸	

جدول ۲: توزیع فراوانی تطابق نمره‌ی ارزشیابی دانشجویی و مدیریتی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان در سال تحصیلی ۸۴ تا ۸۵

نام دانشکده	نیم‌سال اول			نیم‌سال دوم		
	تطابق نمره‌ی ارزشیابی دانشجویی و مدیریتی			تطابق نمره‌ی ارزشیابی دانشجویی و مدیریتی		
	کل	فراوانی	درصد	کل	فراوانی	درصد
دانشکده‌ی پزشکی (بالینی)	۵۰	۲۷	۵۴	۴۸	۳۲	۶۷
دانشکده‌ی پزشکی (علوم پایه)	۲۹	۱۷	۵۹	۳۴	۲۰	۵۹
دانشکده‌ی پرستاری و مامایی	۱۱	۹	۷۳	۱۵	۹	۶۰
دانشکده‌ی پیراپزشکی	۷	۶	۸۶	۹	۴	۴۴
جمع	۹۷	۵۹	۶۱	۱۰۶	۶۵	۶۱

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.4.5]

دانشجویان و مدیران گروه‌های آموزشی هر یک انتظاراتی از اعضای هیأت علمی دارند که این انتظارات کاملا در یک راستا نیستند و اصولا معیارهای آن‌ها نیز برای ارزیابی اعضای هیأت علمی متفاوت می‌باشد (۳). با این توضیح نتایج نظرسنجی از دانشجویان و نتایج نظرسنجی از مدیران گروه‌های آموزشی هیچ‌گاه تطبیق صددرصد نخواهند داشت. این به معنای این است که حد ۱۰۰ نمی‌تواند حداکثر تطبیق باشد. جهت تحلیل نتایج تطبیق بایستی حداکثر تطبیق جدیدی تعریف شود. تقریبا همه‌ی سؤال‌های مندرج در فرم ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان به نحوی به فعالیت‌های آموزشی اعضای مزبور مربوط می‌شوند. برای محاسبه‌ی حداکثر تطبیق جدید، سؤال‌های درج شده در فرم ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط مدیریت با سؤال‌های فرم ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان تطبیق و درصد تعداد سؤال‌های مربوط به فعالیت‌های پژوهشی و اجرایی را محاسبه و از حداکثر ۱۰۰، کسر می‌شود. حاصل تفریق اپتیممی خواهد بود که نسبت به حداکثر تطبیق دقیق‌تر است. در آنالیز نتایج ارزشیابی، میزان تطبیق نتایج نظرسنجی از فراگیر با نتایج نظرسنجی با مدیریت آموزش هر اندازه بالاتر و به اپتیمم نزدیکتر باشد حاکی از این است که ارزیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان و مدیران گروه‌های آموزشی با دقت و صداقت بیشتری انجام گرفته است.

بحث

اپتیمم تطبیق محاسبه شده برای فرم‌های ارزشیابی دانشجویی و مدیریتی موجود دانشگاه تقریبا ۸۳ درصد می‌باشد. چنانچه اپتیمم تطبیق ۸۳ درصد و میزان تطبیق واقعی ۶۱ درصد را بر حسب ۱۰۰ درصد بیان نماییم میزان تطبیق ۶۱ درصد به صورت ۷۳/۴۹ درصد درمی‌آید. تطبیق نظریه‌های دانشجویان و مدیران گروه‌های آموزشی در ارزشیابی اعضای هیأت علمی به میزان ۷۳/۴۹ درصد تطبیق خوبی به نظر می‌رسد. میزان تطبیق رده‌ی ۷۵ تا ۱۰۰ درصد تطبیق مطلوب‌تری است. آشنایی با روش‌های تدریس نوین، تهیه‌ی جزوه‌ها، فیلم و اسلایدهای آموزشی، تهیه‌ی طرح درسی، طراحی آزمون‌های استاندارد ارزیابی دانشجویان و کارورزان، شرکت در سمینارها، تسلط بر موضوع درس ازجمله موضوعاتی هستند که در ارزیابی اعضای هیأت علمی مدنظر قرار می‌گیرند. موارد فوق نمونه‌هایی هستند که احتمال دارد اعضای هیأت علمی جدید الاستخدام نتوانند در این موضوع‌ها بیشترین امتیاز را در ارزیابی کسب نمایند. بعضی از اعضای هیأت علمی در مواردی بنا به برنامه‌ریزی گروه آموزشی یا بنا به درخواست خود علاوه بر واحدهای موظفی تعداد زیادی واحدهای اضافی تدریس می‌نمایند که این امر، کیفیت فعالیت آموزشی را پایین می‌آورد. استنباط درست از ارزشیابی می‌تواند کیفیت ارزشیابی را ارتقا و میزان تطبیق نتایج نظرسنجی‌ها را بهبود ببخشد (۴). اغلب دانشجویان بر این عقیده‌اند که با توجه به نتایج ارزشیابی بایستی با اعضای هیأت علمی برخورد قهرآمیز صورت بگیرد. بعضی از اعضای هیأت علمی تصور می‌نمایند منظور از ارزشیابی تعیین سطح علمی آن‌ها توسط دانشجویان می‌باشد. این احتمال وجود دارد که اختلاف‌نظرهای حرفه‌ای بین مدیر و اعضای گروه دقت و صحت ارزیابی اعضای هیأت علمی توسط مدیرگروه آموزشی را تحت‌تأثیر قرار بدهد. انتظار می‌رود گاهی در بعضی از اعضای هیأت علمی بازآموزی و آگاهی از دانش روز تحت‌الشعاع تنوع، حجم و سنگینی وظایف حرفه‌ای قرار گیرد و با گذشت زمان پویایی فعالیت‌های آموزشی آن کم‌رنگ‌تر شود.

نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد برگزاری کارگاه‌های آموزشی، حمایت‌های مادی و معنوی از اعضای هیأت علمی، کاهش واحدهای اضافی تدریس (تا حد موظفی)، تبیین اهداف ارزشیابی،

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.4.5]

اعطای فرصت مطالعاتی، کاهش تعارضات بین مدیر و اعضای گروه از جمله اقداماتی باشند که با انجام آن‌ها می‌توان میزان تطابق را بهبود بخشید. به جهت ارتقای سیستم آنالیز نتایج ارزشیابی، توصیه می‌شود روش تطابق نتایج و روش تعدیل حداکثر تطبیق در تحلیل نتایج ارزشیابی به‌کار گرفته شود.

منابع

۱- لامعی ابوافتح. در ترجمه‌ی *مدیریت جامع کیفیت برای آموزش*، پیچ آلن (مولف). تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، کمیته‌ی ارزشیابی ارتقای کیفیت، ۱۳۷۹، ۲۵۵.

۲- لامعی ابوالفتح. مبانی مدیریت کیفیت. تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، کمیته کشوری ارتقا کیفیت، ۱۳۷۸، صفحات ۳۰ و ۵۴.

۳- سیف علی‌اکبر. روش‌های ارزشیابی آموزشی. تهران: نشر دوران، ۱۳۷۶، صفحات ۴۴۰، ۴۶۳ و ۴۶۷.

۴- خلدی ناهید، شیخانی اکبر. مقایسه‌ی ارزشیابی استادان توسط دانشجویان، همکاران و استادان دانشکده‌ی پزشکی شاهد. *مجله‌ی پژوهش در علوم پزشکی اصفهان. ۱۳۷۹*؛ سال ۳، شماره ۱: صفحات ۵۱-۴۹.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.4.5]